

Kemal Bašić, *Zvornički sandžak u XVII stoljeću*, Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, 2021, 418 str.

Djelo *Zvornički sandžak u XVII stoljeću*, predstavlja dopunjenu verziju doktorske disertacije Kemala Bašića odbranjene na Filozofskom Fakultetu Univerziteta u Sarajevu, 19. aprila 2018. godine. Tokom 2019. i 2020. godine, autor je obavio dodatna istraživanja u Osmanskom arhivu Predsjedništva Republike Turske, a posljednje izmjene obavio je samo mjesec i pet dana prije iznenadne smrti. Djelo je nastalo na osnovu objavljenih i neobjavljenih izvora, te rukopisa i knjiga. Pored Predgovora, uvodnih i završnih razmatranja, djelo dr. Bašića, sadrži osam glava, koje su podjeljene na kraća ili duža poglavlja.

U uvodnim razmatranjima, autor ukazuje na značaj Zvorničkog sandžaka u XVII stoljeću, koji se, osim u vojnom značaju, koji je bio konstantan, ogledao i u administrativnom, strateškom, tranzitnom, privrednom i kulturološkom pogledu. Također, autor naglašava i da su osnivanjem Zvorničkog sandžaka premošćene mnoge barijere ali i da su povezane teritorije nekadašnjih srednjovjekovnih država i više značajnih rudnika. Pored toga, dr. Bašić iznosi i da je jedna od osnovnih karakteristika Zvorničkog sandžaka bila vjerska i kulturološka različitost. U prvoj glavi, pod naslovom *Opće prilike u Osmanskom Carstvu sa posebnim osvrtom na Bosanski ejalet u XVII stoljeću*, kazuje se o općoj slici u Osmanskom Carstvu, kao što su smjene na prijestolu ali i finansijski problemi i pobunjenički pokreti. Pored ovoga, autor govori i o Bosanskom ejaletu, tj. njegovim općim karakteristikama. Dr. Bašić donosi nam i podatke koje su zapisali putopisci. Posebno je zanimljivo kazivanje pjesnika Negrisija, kome je Bosna izgledala kao zemaljski raj, a ljudi srećni i spokojni. Uz ovo, autor se osvrnuo i na političke i ekonomske promjene u Bosanskom ejaletu i pobune muslimanskog stanovništva tokom XVII stoljeća. Na koncu, čitatelj će se susresti sa poglavljem koje donosi podatke o značaju Zvorničkog sandžaka u okviru Bosanskog ejaleta. Naredna, tj. druga glava, nosi naslov *Administrativno – upravna podjela Zvorničkog sandžaka*. Ona je ujedno i najopširnija glava, jer govori o trideset nahija i devet kadiluka. S toga je podjeljena na dva dijela: dio koji prati podjelu nahija i dio koji prati podjelu kadiluka. Ova glava ukratko prati razvoj, privredne, ekonomske i društvene promjene u okviru nahija i kadiluka. Treću glavu čitatelj će pronaći pod naslovom *Vojno ustrojstvo Zvorničkog sandžaka*. Ova glava podijeljena je na tri podnaslova: *Sandžakbeg, Spahije i Gradske posade*. Autor u ova tri podnaslova obrađuje poznate ličnosti koje su obavljale funkciju sandžakbega, zatim o vojnom rodu spahija sa područja Zvorničkog sandžaka i njihovom ratovanju u Osmanskom Carsvu ali i šire. Na koncu, ima riječi o gradskim posadama, koje su imale veliku ulogu u tvrđavama u okviru Zvorničkog sandžaka. Autor je

svoju pažnju posvetio i stanovništvu u okviru Zvorničkog sandžaka u XVII stoljeću. Govorio je o migracionim kretanjima, o sastavu stanovništva a nekoliko riječi posvetio je i pravoslavicima, muslimanima i katolicima. U svojoj knjizi, dr. Bašić obradio je i utjecaj Bečkog i Kandijskog rata na samo sjedište Zvornik, ali i na cjelokupni prostor Zvorničkog sandžaka. U okviru Zvorničkog sandžaka, veliki značaj imale su privredne i ekonomske prilike. Poseban položaj gradova Zvorničkog sandžaka i njegova prirodna bogatstva imali su svojstvenu ulogu. Ono po čemu je privreda Zvorničkog sandžaka poznata jesu tuzalanske solane, o kojima će čitatelji proširiti svoje znanje kroz Bašićevu knjigu. Također, imati će priliku upoznati se sa trgovinom i zanatstvom u okviru Zvorničkog sandžaka. Razvojem trgovine, rasli su gradovi Zvorničkog sandžaka, što je uticalo i na porast stanovništva, a što je usko vezano sa osnivanjem vakufa. Autor je obradio značaj i razvoj vakufa, a posebno se osvrnuo na mahale i džamije. Posljednje poglavlje posvećeno je kulturnim prilikama u Zvorničkom sandžaku u XVII stoljeću. Dr. Bašić, posebnu pažnju obratio je na istaknute ličnosti koje su svojim utjecajem doprinijele kulturološkom razvoju Zvorničkog sandžaka. Neke od tih osoba su Muhamed Hevaija Uskufija, Hasan Kaimija, Nabi Tuzlavi, Stjepan Matijević i dr.

Dr. Kemal Bašić ostavio je iza sebe jedinstven rad, koji će čitateljima pomoći da spoznaju i razumiju ulogu Zvorničkog sandžaka u okviru Osmanskog Carstva.

Adna Bikić